

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

מא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

ירמיה מא

מא (א) ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מצרע המלוכה ורבי המלך ועשרה אנשים אתו גרלוהו בן אחיקם המצפתה ויאכלו שם להם יחדו במצפה : (ב) ויקם ישמעאל בן נתניה ועשרת האנשים אשר היו אתו ויכו את גרלוהו בן אחיקם בן שפן בחרב וימת אתו אשר הפקיד מלך בבל בארץ : (ג) ואת פרי היהודים אשר היו אתו את גרלוהו במצפה ואת הכשרים אשר נמצאו שם את אנשי המלחמה הבה ישמעאל : (ד) ויהי ביום השני להמית את גרלוהו ואיש לא ידע : (ה) ויבאו אנשים משכם משלו ומשמרון שמנים איש מגלחי זקן וקרעי בגדים ומתגדרים ומנחה ולבונה בידם להביא בית יהוה : (ו) ויצא ישמעאל בן נתניה לקראתם מן המצפה הלך הלך ובכה ויהי כפגוש אתם ויאמר אליהם באו אל גרלוהו בן אחיקם : (ז) ויהי כבאם אל תוך העיר וישחטם ישמעאל בן נתניה אל תוך הכור רגז והאנשים אשר אתו : (ח) ועשרה אנשים נמצאו בם

ויאמרו

ר ש י

מתקן ונזקן : (י) וקץ דבלה :

מא (א) ורבי המלך ושרי המלך נתקנאו בו שנטל גדולה : (ה) להביא בית ה' כשנסעו מבינתם לח היו יודעים בחורבן הבית ובדרך שמו וקרעו בגדיהם וגלחו זקנם ונחגודו לשון שריטה : (ט) אשר הכה ציד גדליהו

מכלל יופי

מא (א) ויהי בחדש השביעי כמו אשר חזק ובראש השנה נהרג גדליה בן אחיקם וקצו התענית בעובדי ראש השנה אפני שחא יום טוב ורבי המלך האדם הכנוד והסבוב יקרא בן לפי שרבו מעלותיו וענינו : מקצת שרי המלך נדקוהו כילא חלבו כלם עמו : (ב) אשר הפקיד פירוש שקנא בו בעבור שהפק דומה בבל בארץ : (ה) מגלחי זקן בא על דרך כחיה כובלת עליה כי נקראת האלה טובית לפי שעליה כובלים ופירוש : כובלת מעד עליה וכן מגלחי זקן שקנס מנילח ומתגודרים ענין שריטה כנמר : (ט) ביר גרלוהו כלומר האנשים אשר היו על ידו ונעצתו ובסכתו בארץ כי נעצרו בא למצפה להכותו וכיון שהרג גדליהו הרג גם כן לאנשים אשר היו עמו והבאים אליו וכן הנה יואב חתך כלומר סבתו אם הוא סבב את הדבר ויש לפרשו כמו מקום כלומר באוקוס שהיה בו נמצפה וכן ויד פהיה לך איש על ידו פירוש מקום ורבותיו ו' ל פירשוהו כאלו על ידו נעצתו נהרגו כיון שהיה לו לחוס בדברי מתקן בן קרם ולא

חרגום אשכנזי קנה

מא [א] אים ויבענטען מאַנאַט קאַם ישמעאל, זאָהן נתניה, זאָהן אלישמע, וועלכער פֿאַם קעניגליכען געבליטע, אונד איינער דער גראָסען דעם קעניגס נועווען וואָר, אין בעגלייטונג פֿאַן צעהען מעננערן, צו גדליה, זאָהן אחיקם, גאָך מצפה, אונד ויא שמייטען צוזאַמען אין מצפה. [ב] פלעצליך שטאַנדען ישמעאל אונד זיינע צעהען מעננער אויף, היבען מיט דעם שווערטע אויף גדליהו, זאָהן אחיקם, זאָהן שפן, אונד טערטעטען איהן, דים געשאה, ווייל איהן דער קעניג פֿאַן בבֿל צום שטאַדט האַלטער אים לאַנדע געוועזט האָט. [ג] אויך אַללע ירוזדים, דיא ביא גדליהו אין מצפה, זאָוויא דיא כשרים, וועלכע דאַזעלכסט וואָרען, אונד דיא זאַלראַטען ערמאַרדעטע ישמעאל. [ד] אַם צווייטען טאָג גאָך דער ערמאַרדונג דעם גדליהו, וואָפֿאַן נאָך נימאַנד וואָסטע, [ה] קאַמען אַכציג לייטע אויס שכם, שילו אונד שומרון, מיט אַבנעשניטטענעם באַרטע, צערריסענען קליידערן אונד איינשניטטען אין איהרעם פֿליישע, אונד פֿיהרטען פֿעהלאַפֿער אונד ווייהרויך מיט זיך, אויסעם אינס הויגאַטטעם צוברינגען; [ו] דיווען גינג ישמעאל, זאָהן נתניה, אויס מצפה ענטגענען, געהערטע זיך איהנען וויינענד, אונד אַלס ער גאַהע ביא איינגען וואָר, שפראַך ער צו איהנען: קאַמט מיט מיר צו גדליהו, זאָהן אחיקם. [ז] אַלס זיא אין דער שטאַרט אַנקאַמען, ערמאַרדעטע זיא ישמעאל, זאָהן נתניה, מיט הילפֿע זיינער לייטע, אונד וואָרף זיא אין איינע גרובע. [ח] צעהען לייטע אונטער דענוועלבען שפראַכען אַכער צו ישמעאל: ברינג אונס גיבט אונס, דען וויר האַכע

ב א ו ד

מא (א) ויהי, בקאפּיטל הוה יסוּר, כי הרג ישמעאל בן נתניה את גדליהו והיהודים אשר אתו, ושאר אנשים מישראל הבאים משילה ומשומרון, וכי עלה יוחנן בן קרח למלחמה עם ישמעאל, וישמעאל ברח אל בני עמון, וגם יוחנן הלך לבית לחם ללכת מנרים, מפני יראת הכשדים. בחדש השביעי, כמו מתר שנה (ד"ל שראש שנה בקרא שנה), ונראש השנה נהרג גדליהו, וקבעו התענית במוצאי ראש השנה מפני שהיא יום טוב. (רד"ק). מורע המלוכה, מלכות בית דוד, וקנא גדליהו שהפקידו מלך בבל על הארץ (הנ"ל). ורבותינו ז"ל דרשו, כי ישמעאל זה היה בן גרים, כי ירחמאל לקח אשה עטרה, כמו שכתוב בחברי הימים א' (ב' כ"ו), ואמרו עטרה זו היתה נזירה, ונת מלכים היתה, ולקחה ירחמאל להתעטר בה, לפיכך קרא שמה עטרה; ואמרו, אל תאמן בנרעד כ"ד דורות, ומעטרה עד ישמעאל זה כ"ד דורות, כמו שכתוב שם, וסנה הרג גדליהו. ורבי המלך, כמו ומרבי המלך, פירוש היה מורע המלוכה ומרבי המלך נדקיהו. ואין לאמר ורבי המלך היו אתו, כי מה ענין לעטרה אנשים וכו' (ב) אשר הפקדו, יען כי הפקיד וכו', כי נתקבא בו (ה) מגלחי וקו וכו', היו סופדים על חרבן בית המקדש. ומה הוא אומר: ומנחה ולבנות בידם להביא בית ה'. פירשו המפרשים, שלא היו יודעים בחרבן הבית, והביאו מנחה, ובדרך שמוע השמועה הרעה, וספרו. ורד"ק תמה, הלא נחדש החמישי חרבן הבית, ואיך אפשר שלא שמעו בשילה ובשכם ושומרון עד תדש השביעי? ואמרו: יש לפרש כי שמעו מכניס הארץ ומגלחי ירושלים, אך חשבו, כיון שהשליח נבחרהו דלת הארץ, השאיר גם בית ה', שלא נחבו ושרפו כלו, כי אש מקמתו, והגיה ויקוס להקריב קרבן, וכיון שמעו בדרך שסרק בית ה' כלו, קדעו בגדיהם. ובשמעם ביומם בבל הפקיד את גדליהו בארץ, היו באים אליו. (ו) הלוד זבכה, שנה את טעמו, והיה מראה עיניו נובה, למען ילבסם נפח מוקשו. (ט) ביד גדליהו, המגיס גדליהו, על ידי קנאת גדולתו. וסו"ל דרשו, שהיה לו לשוש לענת יוחנן ולא

תרגום אשכנזי

האבן שעטצע אים פֿעלדע פֿערשטעקט, בעשטעהענד אין ווייטצען, גערשטען,
 אַרש אונד האָניג. דיועס שיעטע זיא, דאָס זיא ניכט מיט איהרען ברודערן אומקאַ-
 מען. [ט] דיא גרובע, וואָריין ישמעאל דיא לייכען דער ערמאָרדעטען, וועלכע
 וועגען גדליהו אומקאַמען, וואָרף, איזט דיאזעלבע, וועלכע דער קעניג אסא,
 אויס פֿורכט פֿאַר בעשא, קעניג ישראל'ס, מאַכען לויס; דיוע גרובע פֿיללטע ישמעאל,
 זאָהן נתניה, מיט ערשלאַגענען. [י] הערנאָך פֿיהרטע ישמעאל דען איבעררעסט
 דעס פֿאַלקס צו מצפה, דיא טעכטער דעס קעניגס, אונד אַללע אַנדערע אין מצפה
 צוריקגעבליבענען לייטע, וועלכע נכווראדן, דער אַכערסטע דער לייכוואַכע, דעס
 גדליהו, זאָהן אחיקם, אַנפֿערטרויעט האַטטע, געפֿאַנגען וועג, אונד וואַללטע
 זיא מיט זיך צו דען קינדערן עמון פֿיהרען. [יא] אַלס אַכער יוחנן, זאָהן קרח,
 אונד דיא העערפֿיהרער, וועלכע מיט איהם וואָרען, דאָן אונגליק ערפֿוהרען,
 וועלכעס ישמעאל, זאָהן נתניה, אנגעריכטעט האַטטע, [יב] נאָהמען זיא איהם
 דע מאַנשאַפֿט צוואַמען, צאָגען געגען ישמעאל, זאָהן נתניה, איהן אַנצוגריי-
 פֿען, אונד פֿאַנדען איהן ביא דעס גראָסען טייכע, אונווייט גבעון. [יג] אַלס דיא
 לייטע, וועלכע ביא ישמעאל וואָרען, דען יוחנן, זאָהן קרח, אונד דיא איהם
 פֿאַלגענדען העערפֿיהרער ערבליקטען, פֿרייעטען זיא זיך, [יד] ליפֿען פֿאַן ישמעאל,
 דער זיא אויס מצפה וועגשלעפטע, פֿאַרט, אונד נינגען צו יוחנן, זאָהן קרח, אי-
 בער. [טו] ישמעאל, זאָהן נתניה, אַכער ענטקאַם, מיט אַכט זיינער לייטע
 דעס יוחנן, אונד נינג צו דען קינדערן עמון. [טז] הירוויף נאָהם יוחנן, זאָהן קרח,
 אונד דיא העערפֿיהרער, וועלכע מיט איהם וואָרען, דען איבעררעסט דעס פֿאַל-
 קעס, וועלכען זיא דעס ישמעאל, זאָהן נתניה, נאָכדעם דיזער דען גדליהו, זאָהן
 אחיקם, ערמאָרדעט האַטטע, ווידער אַבגעיאַגט האַטטען, מעננער, קרינסלוי-
 טע, ווייבער, קינדער אונד פֿערשניטטענע, אַללעס וואָס זיא פֿאַן גבעון צוהויק-
 בראַכטען, [יז] אונד זעצטען זיך איינסטוויילען אין גרוח כּמהם, ביא בית לחם
 נידער, אום פֿאַן דאָ נאָך מצרים צו ריווען, [יח] אויס פֿורכט פֿאַר דען כּשדים,
 ווייל ישמעאל, זאָהן נתניה, דען גדליהו, זאָהן אחיקם, וועלכען דער קעניג פֿאַן
 בבל

ב א ו ר

חש, מעלה עליו הכתוב כאלו הוא הרגם בידו. אשר עשה המלך אסא מפני בעשא, לא נזכר
 זה הנזכר רק במקום הזה. ויונתן תרגמו דענד מלכא אסא כדזר עלוהי בעשא מלכא דישראל;
 והיה זה כשכנה אסא מאבני הרמה ומעניה את גבע בנימין ואת המצפה (מלכים א' ט"ו,
 כ"ג). (י) את בנו המלך, כילא הכה ישמעאל רק אנשי המלחמה שהיו במצפה, אבל
 העם שלא היו אנשי המלחמה, והנשים והטף שבה ישמעאל, וישנה גם בנות המלך שנשארו עם
 גדליהו, ולא הגלם נכווראדן, רק השאירם עם דלת העם, ולא ידענו אם היו בנות המלך
 כדקיהו או יהויכין או יהויקים? (דל"ק). ונדברי הימים א' (ג') לא נמצאו בנות ליהויקים
 וליהויכין, אבל נמצאו בנות בניס ליהויכין, כמו שנאמר: וכן זרובבל משלם ויחנניה ושלמית
 אחותם, ומשיבה וזהל וכו'. (יב) אל מים רבים, על מים רבים, ותרגם יונתן על צריכת
 מין סגיאין די גנצען, וכן תרגמתי. (יז) בגרוח כמהם, תרגם יונתן בנרות דיהב דוד
 לכמהם בר ברזילי גלעדאה.

מב (א) ויגשו

ויאמרו אל-ישמעאל אל-תמתנו כי יש לנו מטמנים בעודה חטים
 ושערים ושמן ודבש ויחדל ולא המיתם בתוך אחיהם: (ט) והבור
 אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי האנשים אשר הכה ביד
 גדליהו הוא אשר עשה המלך אסא מפני בעשא מלך ישראל
 אתו מלא ישמעאל בן נתניהו חללים: (י) וישב ישמעאל את
 כר שארית העם אשר במצפה את בנות המלך ואת כל העם
 הנשארים במצפה אשר הפקיד נבוזראדן רב טבחים את גדליהו
 בן אחיקם וישבם ישמעאל בן נתניה וילך לעבר אל בני עמון:
 (יא) וישמע יוחנן בן קרח וכר שרי החילים אשר אתו את כל
 הרעה אשר עשה ישמעאל בן נתניה: (יב) ויקחו את כל
 האנשים וילכו להלחם עם ישמעאל בן נתניה וימצאו אתו אל
 מים רבים אשר בגבעון: (יג) ויהי פראות כל העם אשר את
 ישמעאל את יוחנן בן קרח ואת כל שרי החילים אשר אתו
 וישמחו: (יד) ויסבו כל העם אשר שבה ישמעאל מן המצפה
 וישבו וילכו אל יוחנן בן קרח: (טו) וישמעאל בן נתניה נמלט
 בשפנה אנשים מפני יוחנן וילך אל בני עמון: (טז) ויקח יוחנן
 בן קרח וכר שרי החילים אשר אתו את כל שארית העם אשר
 השיב מאת ישמעאל בן נתניה מן המצפה אתר הכה את גדליה
 בן אחיקם גברים אנשי המלחמה ונשים וטף ופרסים אשר השיב
 מגבעון: (יז) וילכו וישבו בגרות כמורהם כמהם קרי אשר אצל
 בית לחם ללכת לבוא מצרים: (יח) מפני הכשדים כי יראו מפניהם
 כי הכה ישמעאל בן נתניה את גדליהו בן אחיקם אשר הפקיד

מלך

ר ש י

גדליהו מתוך שהיה לו לחם לענת יוחנן בן קרח ולא חש העלה עליו כאילו נהרגו
 על ידו: (יב) חל מים רבים * על זריכת מיון סגיאין: (יז) בגרות
 כמהם * בגרות דיהב דוד לכמהם בן ברזילי גלעדתי כשש ממלחמת חנבלום
 כמו שנאמר בספר (שמואל ב' י"ט) חתי ועבר כמהם וגומר:
 (יד) וקול